

Nr 86

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökad utbildning av journalister m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2: a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t (bilaga 10, punkterna E 37 och E 38) föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1967/68 beräkna till Journalistinstitutet: Avlöningar ett förslagsanslag av 956 000 kr. och till Journalistinstitutet: Omkostnader ett förslagsanslag av 317 000 kr.

I propositionen nr 43 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 10 mars 1967, föreslagit riksdagen att dels godkänna de riktlinjer för journalistutbildning på postgymnasial nivå, som förordats i statsrådsprotokollet, dels till Journalisthögskolorna: Avlöningar för budgetåret 1967/68 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 042 000 kr., dels till Journalisthögskolorna: Omkostnader för budgetåret 1967/68 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 383 000 kr., dels till Vissa kostnader vid socialhögskolorna för budgetåret 1967/68 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 131 000 kr.

Propositionen

I propositionen behandlas dels i anslutning till ett av en särskild utredningsman avgivet betänkande frågan om utbyggnad och omläggning av journalistutbildningen, dels frågan om ledning och administration av socionom- och journalistutbildningen.

De nuvarande journalistinstitutet i Stockholm och Göteborg föreslås bli ombildade till journalisthögskolor den 1 juli 1967. I samband därmed avses den nuvarande studiegången med sex månaders förpraktik och ett års institututbildning bli ersatt med en tvåårig sammanhållen yrkesutbildning, omfattande en ettårig grundkurs följt av en termins studiepraktik och en termins fördjupningsstudier. Intagningskapaciteten beräknas öka från 75 till 120 platser per år och högskola, dvs. till sammanlagt 240 platser om året. För budgetåret 1967/68 begärs för journalisthögskolorna anslag till avlöningar och omkostnader av sammanlagt 1 425 000 kr., vilket jämfört med innevarande budgetår innebär en kostnadsökning med 593 000 kr.

De båda samarbetsnämnderna för socialhögskolorna resp. journalisthögskolorna föreslås erhålla förstärkta kansliresurser. Under ett särskilt anslag tas för vissa sådana ändamål under budgetåret 1967/68 upp ett belopp av 131 000 kr.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande motioner, nämligen dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Axel Andersson m. fl.* (I: 738) och den andra inom andra kammaren av herr *Källstad m. fl.* (II: 927), i vilka hemställts att riksdagen vid sin behandling av propositionen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära snabbutredning angående införande av kortare kurser i journalistik för akademiker i anknytning till journalisthögskolorna;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hilding* (I: 739) och den andra inom andra kammaren av herr *Hamrin* i Jönköping (II: 925), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att godkänna de i propositionen föreslagna riktlinjerna för journalistutbildning på postgymnasial nivå med den ändringen, att de fasta lärartjänsterna vid de föreslagna journalisthögskolorna ersättes med en enhetlig tjänstetyp, benämnd lektorat, samt att riksdagen anvisar de medel som erfordras för en enhetlig lönesättning beträffande lektorerna vid journalisthögskolorna;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Johan Olsson* och fru *Elvy Olsson* (I: 740) och den andra inom andra kammaren av herrar *Johansson* i Skärstad och *Boo* (II: 926), i vilka hemställts att riksdagen vid sin behandling av propositionen angående ökad utbildning av journalister m. m. måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag syftande till sådan ändring av gällande bestämmelser att journalistexamen berättigar till inträde vid universitet och högskolor.

Beträffande motiveringen till yrkandena i motionerna får utskottet hänvisa till motionerna II: 927, I: 739 och II: 926.

Utskottet

Journalistutbildningens mål anges i propositionen vara att ge de studerande vana att systematiskt söka efter källor, att kritiskt och metodiskt granska tillgängligt material samt att korrekt — i vad gäller såväl innehåll som språklig utformning — presentera information. Utskottet har ingen erinran mot denna precisering liksom ej heller mot den därav dragna slutsatsen att strävandena efter integration mellan teoretisk utbildning och praktisk tillämpning bör prägla såväl studiegången i dess helhet som utbildningens uppläggning i de enskilda ämnen. Utskottet kan också ansluta sig till förslaget i propositionen om en två-

årig utbildning förlagd till fristående journalisthögskolor, en i Stockholm och en i Göteborg, samt att som allmänt villkor för tillträde till dessa skall gälla krav på att den sökande genomgått fackskola, gymnasium eller motsvarande utbildning, medan speciella behörighetskrav bör uttryckas i krav på kunskaper i särskilt angivna ämnen enligt fackskolans läroplan.

De nuvarande journalistinstitutens akademikerlinje, som inrättades för att studerande med minst fyra betygsenheter i ämnen vid filosofisk fakultet skulle få möjlighet till yrkesinriktade fackstudier på högskolenivå, har under de gångna åren haft begränsad attraktivitet och dragit till sig högst ett tiotal elever om året. I propositionen föreslås därför att denna linje avvecklas, dock först när systemet med fasta studiegångar införts vid de filosofiska fakulteterna. Så länge akademikerlinjen finns kvar, bör enligt propositionen de studerande vid denna linje följa samma studiegång som övriga elever.

Till stöd för det i motionerna I: 738 och II: 927 framförda yrkandet om en snabbutredning angående kortare kurser i journalistik för akademiker framhålls, att det såväl på avnämarsidan som bland studenterna finns behov att få möjligheter att kombinera kurser i akademiska ämnen med en kortare kurs, omfattande högst en termins studier, i de mer elementära massmediakunskaperna. Motionärerna har ansett det knappast vara realistiskt att tänka sig att universitetsstuderande, som förvärvat fyra akademiska betyg eller mer, skall finna det vara ett lockande utbildningsalternativ att därefter genomgå den nya tvååriga journalistutbildningen i dess helhet.

Även om det enligt utskottets mening kan finnas visst fog för motionärernas uppfattning har å andra sidan erfarenheterna av den hittillsvarande akademikerlinjen visat svårigheterna i att ordna en särskild, för akademiker avsedd kortare journalistutbildning utan att väsentliga undervisningsmoment går förlorade. Mot denna bakgrund och med hänvisning till att enligt propositionen frågan om en journalistutbildning för akademiker väntas kunna bli löst i samband med att fasta studiegångar införs vid de filosofiska fakulteterna anser sig utskottet inte böra biträda det i motionerna framförda yrkandet.

I sakkunnigutredningen föreslogs en sammanlagd intagning vid de båda journalisthögskolorna av 300 studerande per år. Departementschefen har av olika skäl funnit att antalet intagningsplatser tills vidare bör begränsas till sammanlagt 240 per år. Utskottet ansluter sig till denna ståndpunkt.

För journalistutbildningen finns f. n. såsom fasta lärartjänster dels universitetslektorat, dels lektorat i praktiska ämnen. I det betänkande som ligger till grund för propositionen uttalas, att den föreslagna ökade integrationen mellan teoretiska och praktiska moment i utbildningen motiverar, att nämnda tjänstekategorier ersätts med en enda typ av lektorat med enhetliga avlönings- och tjänstgöringsvillkor. Departementschefen finner detta förslag intressant och följdriktigt från allmänna utgångspunkter men är med hänsyn till förslagets konsekvenser inte beredd att nu förorda en sådan åtgärd.

I motionerna I: 739 och II: 925 yrkas i anslutning till utredningsmannens för-

slag att en enhetlig tjänstetyp, benämnd lektorat, måtte införas och erforderliga medel till löner anvisas. Motionärerna motiverar sitt yrkande med att organisatoriska åtgärder erfordras för att underlätta en samverkan mellan vetenskapligt och journalistiskt skolade lärare. De anser att den tidigare uppdelningen på två slags lektorer inte är tillämplig för journalishögskolorna.

Utskottet finner visserligen i likhet med departementschefen att den av utredningsmannen väckta och i sistnämnda motioner ånyo framförda tanken på en enhetlig tjänstetyp är följdriktig med tanke på kraven på integration i undervisningen men anser konsekvenserna av ett beslut om inrättande av dylika tjänster för närvarande vara alltför svåröverskådliga. Utskottet avstyrker därför motionerna I: 739 och II: 925.

Bestämmelser angående behörighet att inskrivas vid universitet och högskolor är meddelade i en av Kungl. Maj:t utfärdad kungörelse. Genomgång av utbildning vid de nuvarande journalistinstitutet ger inte dylik behörighet. Det i motionerna I: 740 och II: 926 framförda yrkandet avser utredning av frågan huruvida genomgången utbildning vid de föreslagna nya journalishögskolorna bör medföra behörighet för universitetsstudier. Utskottet får med anledning av detta yrkande erinra om att den väckta frågan kommer att övervägas av kompetensutredningen under dess utredningsarbete. Med hänsyn härtill synes motionerna I: 740 och II: 926 inte böra föranleda någon åtgärd.

I sistnämnda motioner framhålles — utan att något yrkande ställs — vikten av att den i den nya utbildningen ingående praktiken inte koncentreras till de stora tidningarna i storstadsområdena utan får en rimlig spridning. Utskottet delar motionärernas uppfattning i denna del.

Då utskottet inte i vidare mån än som framgått av det föregående funnit anledning till särskilda uttalanden angående vad i propositionen anförts och föreslagits om utformningen av journalistutbildningen tillstyrker utskottet att riksdagen godkänner de i propositionen angivna riktlinjerna för denna.

Vad angår den i propositionen också behandlade frågan om ledning och administration av socionom- och journalistutbildningen har utskottet ingen invändning mot vad i detta sammanhang anförts. Utskottet biträder alltså tanken på en viss centralisering av de administrativa uppgifterna vid social- och journalishögskolorna.

De i propositionen föreslagna medelsanvisningarna till avlöningar och omkostnader vid journalishögskolorna samt till vissa kostnader vid socialhögskolorna tillstyrkes av utskottet.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

1) att riksdagen må godkänna de riktlinjer för journalistutbildning på postgymnasial nivå, som förordats i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 10 mars 1967;

2) att motionerna I: 739 och II: 925, i vad de avser inrättande vid journalishögskolorna av lektorstjänster av ny typ, icke må bifallas av riksdagen;

3) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 739 och II: 925 såvitt de avser medelsanvisningen, till *Journalisthögskolorna: Avlöningar* för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 042 000 kr.;

4) att riksdagen må till *Journalisthögskolorna: Omkostnader* för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 383 000 kr.;

5) att riksdagen må till *Vissa kostnader vid socialhögskolorna* för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 131 000 kr.;

6) att motionerna I: 738 och II: 927 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

7) att motionerna I: 740 och II: 926 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 26 april 1967

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Virgin, Axel Andersson, Birger Andersson, Svensson, Kaijser, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Mårtensson, Herbert Larsson, Wallmark, Thorsten Larsson, Nyman och Johan Olsson; samt

från andra kammaren: herrar Blidfors, Almgren, Eliasson i Sundborn, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herrar Nihlfors, Bergman, Mattsson, Turesson, fröken Olsson, herrar Gustafsson i Skellefteå, Lindholm, Källstad, Nordstrandh och Jönsson i Arlöf.

Reservation

av herrar *Virgin, Axel Andersson, Kaijser, Wallmark, Thorsten Larsson, Nyman, Johan Olsson, Eliasson* i Sundborn, *Nihlfors, Mattsson, Turesson, Gustafsson* i Skellefteå, *Källstad* och *Nordstrandh*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 738 och II: 927 och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 3, som börjar med »Även om» och slutar med »framförda yrkandet», bort ha följande lydelse:

»Även utskottet har den uppfattningen att man knappast kan räkna med att akademiker som förvärvat fyra betyg eller mer kommer att söka sig till journalisthögskolorna för att få ytterligare utbildning. Det föreligger därför — i varje fall för en övergångstid innan de fasta studiegångarna vid universiteten införts — ett klart behov av en för nämnda kategori direkt avsedd, kortare journalistutbildning. Någon svårighet att anordna en dylik torde knappast föreligga men den närmare utformningen måste givetvis utredas. Utskottet tillstyrker därför motionerna I: 738 och II: 927.»

dels ock utskottets hemställan under 6) bort ha följande lydelse:

»6) att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 738 och II: 927, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om snabbutredning angående införande av kortare kurser i journalistik för akademiker i anknytning till journalisthögskolorna;»